

تحلیل وضعیت نشر ایران

مدیریتی / حقوقی / اداری / اقتصادی / صنفی

۱۴۰۰ - ۱۳۹۲

تألیف:

دکتر سید عباس حسینی نیک

پژوهشگر حقوق مالکیت فکری

www.ketab.ir

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	: حسینی نیک، سیدعباس.
عنوان قراردادی	: ایران. مدیریت نشر کتاب Iran. publication, book.
عنوان و نام پدیدآور	: تحلیل وضعیت نشر ایران / تألیف سیدعباس حسینی نیک.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	: ۵۰۴ ص.
فروست	: مجد: ۱۱۹۶
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۶۹۶-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فاپا
موضوع	: نشر و ناشران -- ایران
موضوع	: Publisher and publication -- Iran
رده بندی کنگره	: Z۴۵۰
رده بندی دیویی	: ۰۷۰/۵۲۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵۰۶۶۶۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده یا ناشر، خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد تخلف را به دفتر مرکزی مجده گزارش فرمایید.

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۳ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

فروشگاه: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴ - ۶۶۴۰۹۶۲۲

www.majdpub.ir

E- mail: info@majdpub.ir

صفحه رسمی انتشارات مجد در اینستاگرام: [majdlaw](https://www.instagram.com/majdlaw)

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: [@majdlaw](https://www.t.me/majdlaw)

تحلیل وضعیت نشر ایران

مؤلف:	دکتر سید عباس حسینی نیک
ناشر:	انتشارات مجد
چاپ نخست:	مهر ماه ۱۴۰۰
تعداد:	۵۰۰ نسخه
شابک:	ISBN: 978- 622- 225- 696- 8 ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۶۹۶-۸

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

فهرست مطالب

مقدمه ۱۱

بخش اول: مدیریت نشر

مقاله اول: بایدها و نبایدهای مدیریت نشر	۱۵
مبحث اول: نهادهای قانونی در حوزه نشر	۱۶
گفتار اول: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۶
گفتار دوم: اتحادیه صنفی	۱۸
گفتار سوم: تشکلهای فرهنگی	۲۰
گفتار چهارم: شرکت های تعاونی	۲۱
مبحث دوم: شرح وظایف نهادهای موجود در حوزه نشر	۲۳
گفتار اول: وظایف اتحادیه صنفی	۲۴
گفتار دوم: وظایف انجمن های فرهنگی	۲۶
گفتار سوم: وظایف شرکت های تعاونی	۲۸
مبحث سوم: ایجاد ساختار جدید	۲۹
گفتار اول: استفاده از ظرفیت قانون نظام صنفی	۳۳
گفتار دوم: استفاده از ظرفیت مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی	۳۴
مقاله دوم: مدیریت فراگیر جامعه نشر	۳۶
مبحث نخست: کلیات طرح تأسیس نهاد فراگیر نشر	۳۷
مبحث دوم: وضعیت جاری در حوزه نشر	۴۴
مبحث سوم: مشکلات، موانع موجود و راهکارها	۴۷
مبحث چهارم: امور اداری و جاری در حوزه نشر	۵۱
مبحث پنجم: ساختار حقوقی نهاد فراگیر	۶۶
نتیجه گیری	۷۳
مقاله سوم: کاربست اندیشه ها و پیشنهادات راهبردی در حوزه نشر	۷۵
مبحث نخست: نقش نیروهای درونی مؤثر در نشر	۷۵
مبحث دوم: نقش دولت در تغییر وضعیت موجود	۸۱

بخش دوم: حقوق نشر

موضوع اول: حقوق نشر بین المللی (کیی رایت)	۸۷
مقاله اول: نقدی بر پیوستن ایران به کنوانسیون برن ۸ اسفند ۱۳۹۲ منتشر شده در روزنامه ایران	۸۷
مبحث اول: سابقه کیی رایت در ایران	۸۷

۸۸	مبحث دوم: کنوانسیون‌های بین‌المللی
۸۹	مبحث سوم: دلایل مخالفان و موافقان پیوستن به کمی رایت
۸۹	گفتار اول: دلایل مخالفان
۹۰	گفتار دوم: دلایل موافقان
۹۲	مبحث چهارم: پیامدهای پیوستن به کمی رایت
۹۲	گفتار اول: پیامدهای مثبت
۹۳	گفتار دوم: پیامدهای منفی
۹۳	نتیجه‌گیری
۹۵	مقاله دوم: تحلیل وضعیت کمی رایت و عرضه کتاب‌های خارجی در ایران
	مقاله سوم: ساماندهی نشر و عرضه کتاب‌های خارجی، ترجمه آنها و ارائه راهکار در
۱۰۰	شرایط عدم پیوستن
۱۱۳	مقاله چهارم: طرح حمایت از انتشار همزمان آثار جدید خارجی در ایران
۱۲۰	موضوع دوم: حقوق نشر داخلی
۱۲۰	مقاله اول: حکمت قانون‌گذاری برای حمایت از حقوق ترجمه و تکثیر
۱۲۰	مبحث اول: حوزه ترجمه
۱۲۲	مبحث دوم: حوزه تکثیر
۱۲۷	مقاله دوم: اقتضائات توسعه علمی کشور
	مقاله سوم: نقدی بر اصلاح ماده ۱۱۲ (قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و
۱۳۰	هنرمندان)
۱۳۷	مقاله چهارم: بررسی لایحه مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط
۱۳۷	مبحث اول: تحلیل و بررسی قوانین موجود در حوزه مالکیت ادبی و هنری
۱۳۹	مبحث دوم: تحلیل و بررسی لایحه جدید مالکیت ادبی و هنری
۱۴۳	مقاله پنجم: بررسی دیدگاه‌های فقهی و حق مؤلف
۱۴۹	مقاله ششم: نقدی بر قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات
۱۵۲	مقاله هفتم: ارتقاء سرمایه اجتماعی (سیاست‌ها و سازوکارهای حقوقی و قضایی)
۱۵۳	حوزه نخست: سیاست تقنینی
۱۵۴	حوزه دوم: سیاست قضایی
۱۵۵	حوزه سوم: سیاست اداری و اجرایی
۱۵۶	مقاله هشتم: تحلیلی بر حقوق اقتصادی نشر
۱۵۷	مبحث اول: حقوق اقتصادی مربوط به پدیدآورنده
۱۵۸	گفتار اول: حقوق و امتیازات مالی پدیدآورنده
۱۶۲	گفتار دوم: شرط حمایت از حقوق مادی
۱۶۴	گفتار سوم: خصوصیات حقوق مادی پدیدآورنده

مبحث دوم: حقوق اقتصادی مربوط به نشر	۱۶۷
گفتار اول: حقوق اقتصادی ناشر در قوانین حوزه مالکیت ادبی و هنری	۱۶۷
گفتار دوم: حقوق اقتصادی نشر در قوانین جاری کشور	۱۷۱
نتیجه گیری	۱۷۴
مقاله نهم: اصلاحات در سیاست جنایی ایران برای حمایت از حقوق تألیف و نشر	۱۷۶
فصل نخست: سیاست تقنینی	۱۷۶
مبحث نخست: اشکالات قانون گذاری	۱۷۶
گفتار اول: قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸	۱۷۶
گفتار دوم: قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی	۱۸۶
مبحث دوم: پیشنهادات مربوط به حوزه قانون گذاری	۱۸۹
گفتار اول: پیشنهاد تدوین قانون حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری	۱۹۰
گفتار دوم: پیشنهاد اصلاح قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان	۱۹۱
فصل دوم: سیاست قضایی	۱۹۲
فصل سوم: سیاست اجرایی یا اداری	۱۹۵
مقاله دهم: مناظره با دکتر کولمن (رئیس اتحادیه بین المللی ناشران)	۲۰۱

بخش سوم: ضوابط نشر

مقاله اول: قانون گذاری در حوزه نشر کتاب	۲۰۹
مبحث اول: ضوابط و مصوبه یا قانون؟	۲۰۹
مبحث دوم: تاریخچه ضوابط نشر	۲۱۱
مبحث سوم: مقایسه شکلی و موضوعی دو مصوبه	۲۱۲
مبحث چهارم: مقایسه محتوایی دو مصوبه	۲۱۳
مبحث پنجم: هیأت های نظارت	۲۱۶
مبحث ششم: موضوعات جدید در مصوبه ۱۳۸۹	۲۱۸
نتیجه گیری	۲۲۲
مقاله دوم: تحلیلی از حقوق و ضوابط نشر	۲۲۴
مبحث نخست: پروانه فعالیت نشر	۲۲۵
مبحث دوم: مجوز انتشار کتاب	۲۲۶
مبحث سوم: شابک و فیبا (کتابنامه)	۲۳۳
مبحث چهارم: اعلام وصول	۲۳۴
مبحث پنجم: رابطه حقوق معنوی پدیدآورنده و ممیزی کتاب	۲۳۴
مقاله سوم: ممیزی سلبی یا ایجابی؟!	۲۳۶
مبحث اول: مفهوم ممیزی	۲۳۶

۲۳۸	مبحث دوم: انواع ممیزی
۲۳۸	گفتار اول: انواع ماهیتی ممیزی
۲۴۳	گفتار دوم: انواع موضوعی ممیزی
۲۴۹	مبحث سوم: راهکار تشکیلاتی
۲۵۱	مقاله چهارم: طرح پیشگیری از کتاب سازی (مصوب شورای راهبردی)
۲۵۳	مصوبه کمیته راهبردی در خصوص مجوز انتشار آثار اشتقاقی
۲۵۶	مقاله پنجم: آیین نامه پیشنهادی توزیع و بازچاپ کتاب های خارجی (شورای راهبردی)

بخش چهارم: اقتصاد نشر

۲۶۱	موضوع اول: فروش کتاب
۲۶۱	مقاله اول: تحلیلی بر نحوه قیمت گذاری کتاب
۲۶۵	مقاله دوم: قیمت کتاب، ارزان یا گران؟
۲۶۸	مقاله سوم: تغییر قیمت کتاب
۲۶۸	وضعیت موجود / ابروم تبیر / ارائه راهکار
۲۷۴	مقاله چهارم: تحلیل حقوقی فروش (نقدی / چکی / امانی)
۲۷۷	موضوع دوم: یارانه کتاب
۲۷۷	مقاله اول: تحلیلی از وضعیت اختصاص یارانه و کنترل آن
۲۸۳	مقاله دوم: اختصاص یارانه به کتاب های داخلی یا خارجی؟
۲۸۶	مقاله سوم: سیاست های فرهنگی بر خلاف سیاست های کلی نظام
۲۸۶	مبحث اول: کتاب داخلی یا کتاب خارجی؟
۲۸۹	مبحث دوم: کپی رایت، قوانین داخلی و اخلاق حرفه ای
۲۹۲	مبحث سوم: نقش دولت در ساماندهی کتاب خارجی
	مقاله چهارم: دستورالعمل تجمیع و هدفمند کردن یارانه کتاب (در بیست و نهمین نمایشگاه بین المللی کتاب تهران)
۲۹۵	مقاله پنجم: اجمال در قانون گذاری / اجمال در اجرا
۳۰۰	مقاله ششم: لایحه تخصیص کاربری فرهنگی (شورای راهبردی)
	لایحه تخصیص کاربری فرهنگی و تسهیل در استفاده از اراضی و ساختمانها
۳۰۱	برای امور فرهنگی و هنری
۳۰۴	موضوع سوم: توزیع کتاب
۳۰۴	مقاله اول: تحلیل وضعیت توزیع کتاب در کشور
۳۰۴	مبحث اول: تحلیل دیدگاه
۳۰۵	مبحث دوم: تحلیل وضعیت

مبحث سوم: ارائه راهکار	۳۰۸
مقاله دوم: راهکارهای اصلاحی برای توزیع کتاب	۳۱۱
مقاله سوم: تحلیلی از وضعیت نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران	۳۱۵
مبحث نخست: محل نمایشگاه	۳۱۵
مبحث دوم: امکانات نمایشگاه	۳۲۷
مبحث سوم: مدیریت نمایشگاه	۳۲۹
مبحث چهارم: وضعیت ناشران شرکت کننده	۳۳۸
مبحث پنجم: ساماندهی یارانه کتاب	۳۴۰
مبحث ششم: کوچک سازی نمایشگاه	۳۴۳
مقاله چهارم: تحلیلی بر عرضه کتاب در بستر مبادلات الکترونیکی	۳۴۵
بخش نخست: عرضه کتاب فیزیکی از طریق مجازی	۳۴۶
مبحث نخست: ظرفیت‌های موجود در کتاب برای عرضه الکترونیکی	۳۴۶
مبحث دوم: تضاد منافع ناشر و کتابفروش	۳۴۷
مبحث سوم: معوز قانونی برای عرضه کتاب در فضای مجازی	۳۴۹
مبحث چهارم: مزایا و معایب عرضه مجازی کتاب	۳۵۱
مبحث پنجم: نمایشگاه مجازی کتاب	۳۵۲
بخش دوم: عرضه کتاب الکترونیکی در فضای مجازی	۳۶۴
مبحث نخست: قابلیت‌های نشر الکترونیک	۳۶۴
مبحث دوم: محدودیت‌ها یا معایب نشر الکترونیک	۳۶۶
مبحث سوم: نظام حقوقی برای حمایت از نشر الکترونیک	۳۶۷
مبحث چهارم: کتابخانه‌های دیجیتال	۳۷۰
مبحث پنجم: اقتصاد نشر الکترونیک	۳۷۴
مقاله پنجم: تحلیلی از برگزاری نخستین نمایشگاه مجازی کتاب تهران	۳۷۹
مبحث نخست: ویژگی‌های مثبت	۳۸۰
مبحث دوم: ویژگی‌های منفی	۳۸۸
مبحث سوم: موضوعات اساسی	۳۹۲
گفتار نخست: یارانه در نمایشگاه مجازی	۳۹۲
گفتار دوم: پست و پرداخت هزینه‌های آن	۳۹۸
گفتار سوم: سیاست‌گذاری یا تصدی‌گری	۴۰۰
موضوع چهارم: تولید کتاب	۴۰۳
مقاله: تحلیل وضعیت کاغذ	۴۰۳

مقدمه

اهمیت و جایگاه کتاب در توسعه علمی بشر با وجود رقیبان جدی در دنیای پیشرفته امروز همچنان رفیع و در صدر است. انتقال اندیشه‌ها و نظریه‌های تحول ساز بر بال صفحات کتاب صورت می‌گیرد و این مهمترین اقبالی است که نصیب کتاب و نشر آن شده است.

ساز و کار نشر کتاب تحولات زیادی یافته و در دنیای پیشرفته امروز منابع مالی و اقتصادی قابل توجهی را به خود اختصاص داده است. حجم این منابع و رونق اقتصادی انتشار کتاب متناسب با توسعه یافتگی بوده و قابل تحلیل می‌باشد.

تحلیل وضعیت نشر کتاب در هر جامعه‌ای می‌تواند واقعیت‌های موجود را به سمت وضعیت مناسب تر و نزدیک به شرایط ایده‌آل هدایت نماید. این، هدفی است که در این مجموعه مقالات به دنبال آن بوده‌ام.

اگرچه این مقالات در دهه نود شمسی نگارش شده اند لیکن متأثر از گزاره‌های زیر بوده است:

نخست آن که شرایطی مانند کپی رایت بین‌المللی و عدم پیوستن ایران به آن بر اساس قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب سال ۱۳۴۸ و انتشار آثار خارجی در ایران بدون نیاز به اجازه ناشر و پدیدآورنده آنها مربوط به گذشته‌های دور است. سیاست عدم پیوستن ایران به کنوانسیون برن از قبل از انقلاب اسلامی تاکنون ادامه یافته و این درحالی است که انگیزه‌ها و دلایل اتخاذ این سیاست در این دو دوره ممکن است متفاوت و متعدد باشد. طبعاً این شرایط را نمی‌توان نادیده انگاشت و تحلیلی درست ارائه نمود.

دوم آن که نشر کتاب در ایران دوره‌های مختلفی را متناسب با تحولات اجتماعی و اقتصادی در جهت پیشرفت طی کرده است. اکنون در سال پایانی دهه نود موقعیت مناسبی است تا وضعیت نشر کتاب در این دهه را مورد تحلیل و ارزیابی قرار دهیم.